

DE GRONDWET.

DINGSDAG 8 NOVEMBER.

UITGEVERS-DIRECTEUREN:
JOH. NOMAN en ZONN, te 's Gravenhage.

Brieven franco aan het Bureau De Grondwet.
Jan Hendrikstraat, n. 259.

ABONNEMENTSPRIJS:

Voor 's Gravenhage per 3 maanden
Voor de overige steden des Rijks

Hoofd-Bureau voor Ned. Oost-Indië
VAN HAREN, NOMAN en KOLFF,
Prijs franco per Landmail voor Java en Buitenbezittingen,
per jaar, met voortuitbetaling bij het nemen van het
abonnement f 60, Ned. Oost-Indië

VERSCIJNT
Alle dagen, behalve Zon- en Feestdagen.

PRIJS DER ADVERTENTIEN:

Van een tot zes regels. f 1.00.
Voor meer regels, naar gelang. 0.15.
De eerste drie regels gratis.

Het doet ons leed, te moeten opkomen tegen een uitdrukking, welke, waarschijnlijk onbetwist, de Redactie der *N. Rot. Cour.* van heden, zich heeft laten ontvallen.

Zij zegt het volgende:

„De regerings-antwoorden op de voorloopige verslagen der afdelingen, zijn voor een gedeelte gedrukt en bereids aan de leden rondgedield. Onze correspondent, die ten gevolge van de bekende beslissing der Kamer, aan de landsdrukkerij een abonnement op de stukken der Kamer genomen heeft, meldt ons, dat die stukken aldaar voor als nog niet verkrijgbaar zijn, waardoor hij verstoken is langs den wettigen weg daarvan verslag te geven.”

Wij gelooven niet, dat onze geachte confrère de bedoeling had, om te zeggen, juist aan te duiden, dat wij, die reeds vóór de publicatie der Verslagen hebben en die heden voortzetten, de *Verslagen langs onwettigen weg* zouden hebben verkregen. Maar in de woorden ligt deze beschuldiging.

Bij nadere overweging, zal onze geachte confrère nogtans inzien, dat er thans geen bepaalde wettige weg is, langs welken, na het ongelukkige besluit der Kamer, de dagbladen de parlementaire stukken behooren te erlangen.

Er is besloten, dat de Kamer ze niet meer zou verstreken. Er is gezegd, dat zij ze moeten ter landsdrukkerij. Waar is echter het voorschrift, dat men ze daar moet kopen; dat men ze niet langs een anderen, even wettigen weg mag verkrijgen? Waar is voorgeschreven, dat de dagbladen moeten wachten, tot dat het door de order-huishoudelijke commissie van de Kamer behagen zal, de stukken verkrijgbaar te stellen? Zou zoodanig voorschrift, indien het ooit verbindend kon heeten, niet strekken om de openbaarheid te belemmeren, wellicht eene tijdsige discussie en toetsing aan de openbare meening onmogelijk te maken? Uit welken hoofde im-

Wij hebben, zoo als het ongelukkige besluit der Kamer van 23 Julij hebben aange-
toond, dat de openbaarheid er
en dat de couranten onderling, ten
of relatie, nu elkander afbreuk zouden doen.
heeft thans onze voerspelling bewaarheid.

Noch de *Echo Universel*, die te gelijk met ons de Verslagen bezat, noch het *Handelsblad*, dat heden daarvan mededeelt, juist wat wij er Zaterdag-avond van publiceerden, hebben van onwettige wegen gebruik gemaakt.

De dagbladen kunnen de stukken kopen ter landsdrukkerij; maar zij mogen ze toch wel uit andere bronnen ontvangen?

Op nieuw dringen wij er dus op aan, dat de Kamer van haar besluit terugkome; want wij wenschen dat alle de leden, op welke wijze ook, de stukken, die hun mede te deelen, wat de Kamer publiek maakt.

Ingevolge de wet van den 19 Junij 1845 (Stb. n. 29) zijn aan de concessionarissen van een ijzeren spoorweg van Maastricht naar de Pruisische grenzen, met een zijtak naar de domaniale steenkolenmijnen te Kerkraede het beheer en genot dier mijnen afgeestaan, gedurende eenen termijn van negen, en negentig jaren, onder uitdrukkelijke voorwaarde, o. a.:

dat na verloop van den vermelden termijn de steenkolenmijnen aan den Staat zullen terugkeeren, met al de voor de dienst derzelve aanwezige gebouwen, stoom- en andere werktuigen, materieel en voorraad steenkolen, en dat tevens de zijtak van den spoorweg naar de gezegde mijnen, met al de tot de dienst van dezelve behorende gebouwen, stoom- en andere werktuigen, vrachtwagens en verder materieel aan den Staat zullen overgaan, een en ander in goeden staat en zonder eenige vergoeding.

De dagbladen melden, dat de spoorweg van Maastricht naar de Pruisische grenzen thans voltooid is en bereden wordt. Er is echter, naar men verneemt, tot dusverre nog geen aanvang gemaakt met het leggen van den zijtak, en zoo lang de concessie niet is afgevaardigd, zou de tegenwoordige Minister van Binnenlandsche Zaken, daaromtrent van een ander gevoelen als zijn voorganger, niet ongenegen zijn, de concessie-onarissen door tusschenkomst van de wetgevende magt te helpen ontheffen van de verplichting om dien zijtak aan te leggen. Aangezien de Staat het grootste belang heeft, dat aan deze verplichting worde voldaan en allereerst had dienen gezorgd te worden voor eene verbinding van de steenkolenmijn met den ijzeren spoorweg, zoo zou het wenschelijk zijn, dat bij gelegenheid van de beraadslagingen over de Staatsbegroting, deswege eenige ophelderingen werden gevraagd aan de Regering.

Gaarne nemen wij het volgende uit de *Nederlander* over, ons met den daár geuiten wensch vereenigende, in het vertrouwen, dat hetgeen gezegd wordt zonder *arrière pensée* ook wordt gemoend:

Volgens berigten, waaraan wij meenen eenig geloof te mogen hechten, zou de benoeming van den hoogleeraar JONCKBLOET te Groningen, in plaats van den hoogleeraar DE VRIES, ofschoon door velen verlangd, minstens twijfelachtig zijn.

Dit zouden wij betreuren; omdat, bij de bezwaren tegen zijne politieke en godsdienstige denkwijs, te weinig op den algemeenen toestand onzer tijden en inder Academieën gelet wordt, en vooral omdat door algemeen bekende verdiensten omtrent de studie onzer taal, de hoogleeraar Jonckbloet, het oordeel schier van allen, die tot oordeelen bevoegd zijn, op dezen leerstoel een verkregen regt heeft.

Wij deelen, natuurlijk, de bezwaren niet, geput uit de „politieke en godsdienstige zienswijs” van den heer JONCKBLOET; integendeel, wij meenen dat beide hem aanspraak te meer geven op een leerstoel, waarop de *Nederlander* verklaart, dat de geachte hoogleeraar „een verkregen regt” heeft.

Onder het opschrift: „De armoede en de naderende winter”, deelt de *Groninger Courant* enige, voor alle gemeenten en alle vereenigingen voor liefdadigheid, van belang zijnde, waartoe wij ons gaarne aansluiten.

Zij zijn gevraagd, om de heer S. BLAUPOT TEN CATE, wiens verdiensten voor al wat het armwezen betreft, door elken landgenoot te regt gewaardeerd wordt:

Toen er den vorigen zomer te vergeefs was aangedrongen op geheele afschaffing van inkomende regten op de levensmiddelen, tegenover den vrijen uitvoer daarvan, vroegen mijn geachte vriend SLOET tot Oldhuis en ik elkander: wat kunnen wij nu nog doen, om op eene geschikte wijze mede te werken, dat het lot der armen, en de steeds klimmende prijzen der levensmiddelen, niet te veel worden gevoeld? Het antwoord was: de meer gegoede standen gedaen, als nu noodig is, en worden er dan buitengewone bedelingen en toelagen gegeven; maar het kwam ons voor, dat men in den regel hierdoor het pauperisme eer zal vermeerderen, dan verminderen. Wij kwamen derhalve overeen, aan te sporen, dat voorzorgen door werkverschaffing; de heer SLOET in zijn Tijdschrift voor Staathuishoudkunde en Statistiek, en ik in het Tijdschrift voor het Armwezen, bij alden daarvan eene aflevering, nog voor den winter, het licht mocht zien. Dit nu zal met het laatstgenoemde tijdschrift het geval niet zijn; maar de heer SLOET heeft zijne belofte vervuld in DI, IX, van zijn tijdschrift. Het is dus daarop, dat ik de lezers van dit dagblad wensch te wijzen; want ik heb ook wel een enkel woord over het onbetwistbare van die werkverschaffing gesproken op de vergadering van de algemeene vereeniging tegen het pauperisme, den 21sten October l. l. gehouden, maar het verslag daarvan kan niet voor den winter ter algemeene kennis komen.

Ik spreek hier niet van dat, wat misschien door de hooge regering kan worden gedaen, maar van dat, wat wij zelf, als meest gegoede en wilgezinde ingezetenen zouden kunnen doen. Niet in gewone tijden en omstandigheden, maar vooral bij het nadere van buitengewone nood, staat werkverschaffing op den voorgrond. Alles, wat de heer SLOET daarvan gezegd heeft, beaam ik volkomen, n.l. dat daar vele zwargheden aan

verbonden zijn, vooral, omdat kunstmatige werkverschaffing aan den arbeidsman den prikkel beneemt, om zelf werk op te sporen, en omdat ook wel eens het denkbeeld van regt op werk daaraan ontstaan kan. Ik mag er bijvoegen, dat de arbeidsman in den zomer wel eens minder spaarzaam is, als hij weet, dat hij in den winter wel werk verschaffd zal worden. Maar dit geldt minder in buitengewone omstandigheden, en in alle omstandigheden is toch werkverschaffing beter dan bedeling.

Men berame dus werk van te voren. Het is wel reeds November, maar velerwege nog niet te laat; het meest kan pleegt de zoogenoemde nawinter te drukken en zijn de eerste maanden van het jaar moeilijker dan de drie laatste. Vraagt men, welk werk men geven zal? Dit hangt meest van plaatselijke omstandigheden af. Vraagt men, op welke wijze? Daaromtrent zij mij vergund, het volgende in overweging te geven.

Op zeer vele, misschien op de meeste plaatsen van onze provincie, die van eenige uitgebreidheid zijn, vindt men vrijwillige vereenigingen van liefdadigheid. Het is nu vooral van belang, dat deze werkzaam zijn in harmonie en verband met de plaatselijke besturen, alsmede met de kerkelijke en burgerlijke ambtenaren. Zij kunnen elkander wederzijds op eene krachtvolle wijze helpen en ondersteunen. Als die vrijwillige vereenigingen eenige subsidie ontvangen uit de burgerlijke of kerkelijke kassen, dan zullen zij vooreerst; hunne werkzaamheden over goeder personeel kunnen uitbreiden; verder: meer door ieder laten verdienen; eindelijk; de bedeling, het uit de hand voeren; bij die kassen zelve, meer voorkomen.

Ik sprak daar ook van meer te kunnen laten verdienen. Het is een regel; dat men met kunstmatige werkverschaffing minder moet laten verdienen; dan een vrije arbeider geniet. Maar hoe staat het, als de verdienste ook van den vrije arbeider op verre na niet geëvenredigd is aan den prijs der noodwendige levensbehoeften? en als men dan toch niet besluiten wil, om dat loon een weinig te verhogen, omdat de arbeider ten minste leven kan? Kan of wil men dan niet meer laten verdienen, zoo zou de tijdelijke bepaling van een maximum op den prijs van het roggewort, hoezeer dit zijne zwargheden heeft, mij nog verkieslijker voorkomen dan een andere bepaling.

Zulk eene samenwerking van de vrijwillige vereenigingen van liefdadigheid met de plaatselijke besturen, zou mij ook voor deze laatste als zeer gewenscht voorkomen. Het is voor deze, die natuurlijk den goeden geest, de orde en rust overal trachten te bewaren, niet van belang ontbloot, dat men zie, hoe zij met die vereenigingen de handen in een slaan; om den daer der geringere standen te verlichten. Dit zal de algemeene zinnige onder de burgers van den staat bevorderen. Waarvoor de liefdadige vereenigingen niet mochten zijn, zou het wenschelijk zijn, moedigen, om ze, met beleid en voorzorg, te ondersteunen. Zij vermogen veel wat een gemeentelijke liefdadigheid niet zoo krachtig doet, en ook voor de persoonlijkelijke liefdadigheid, die van het man gaat, blijft er altijd eenige samenwerking met opgerigt kunnen worden, daar de plaatselijke besturen zelve loezien. Hier komt de vraag van den heer SLOET: „waar is de gemeente, die nog geene noodige verbeteringen of herstellingen te maken heeft? Mogten nu reeds hare besturen algemeen op deze zaak bedacht zijn.”

De zaak is met deze weinige woorden slechts aangevoerd. Maar ik meende haar, aan mijne geachte landgenooten te mogen en te moeten herinneren. Ik wil ook niet beweren, dat onze wijk van zien de ware is; ik geloof dit echter. Het is alleen de belangstelling in het algemeene welzijn en een gevoel van verplichting, om nog eens op dat welzijn aandachtig te maken, waarvoor ik mij gedrongen vond, deze regelen te schrijven.

Nederlander, de inleiding van Dr. Bruins geschiedt, ter toets heeft gebragt. (U kunt, na gedurende een paar weken te hebben uitgeleest, tot het bijeenzoeken van nieuwe eigenaardigheden in no. 1033 andermaal ten strijd.)

Het betoog, dat Bruins polemiek onwetenschappelijk is, schijnt afgelopen te zijn.

Men honde het wel in het oog. De onbekende heeft net zoo lang gepraat, tot dat Dr. Fruin van onwetenschappelijkheid overtuigd is.

Het is zeer wel. Als wij t maar weten. Aan de hand van de onchristelijkheid van zijn betoog.

De *Nederlander* levert het eerste artikel van het opschrift: De Bijbelsche grondslag van het revolutionaire Staatsregt.

Reeds in dat eerste artikel staat de naam van Dr. Fruin's polemiek is onchristelijk.

Het is niet vrienden van de dingen zijn de meeste

der te behandelen belangen, als om den minder verren afstand, waarop die Staten van elkander verwijderd zijn.

De betrekkingen van het hertogdom Limburg tot den Duitschen Bond hebben in den laatsten tijd geene wijzigingen ondergaan. De Regering vermeent, dat de Vertegenwoordiging niet verlangen zal, dat zij in verdere ontwikkelingen omtrent dit onderwerp trede.

Ook de Regering acht het zeer wenschelijk dat de ijzeren spoorweg van Arnhem en die van Oberhausen tot de grenzen van weerszijden omstreeks denzelfden tijd gereed zijn. Zulkas was ook de bedoeling van beide partijen en lag geheel in den aard der zaak. De Regering heeft op dien grond bij de Prussische Regering niet klens laten aandringen op het aanwenden hiervan bij de Keulen-Mindener-maatschappij van alle middelen, die kunnen strekken om het groote doel eener gelijktijdige voltooiing der beide spoorwegen tegen April 1855 te bereiken, een doel, waarbij de belangen zoowel der beide maatschappijen als van het internationaal handelsverkeer, gelijkelijk betrokken zijn. Het antwoord op dien stap wordt nog te gemoet gezien; doch de Regering houdt hare aandacht op de zaak gevestigd, en laat zich aan de gewenschte uitkomst voortdurend ernstig gelegen liggen.

Hangende de overwegingen of en in hoeverre eene nieuwe inrigting van het departement noodzakelijk en doelmatig te achten zij, wordt intusschen eene geringe tractementsverhooging voor sommige ambtenaren gewenscht beschouwd. Zonder ondersteund te worden door een voldoende getal kundige ambtenaren, is het den Minister onmogelijk de plichten rustende pligten van handhaving der belangen en der eer van het Vaderland naar buiten op voldoende wijze te vervullen.

De belooning van sommige ambtenaren van het Departement van Buitenlandsche Zaken zal, ook na de geringe verhooging welke voorgesteld wordt, nog verre beneden het cijfer blijven dat zij behoort te bedragen.

Het beginsel van volkomen wederkerigheid, ten aanzien van het vertegenwoordigd worden en doen vertegenwoordigen deelt de Regering in alle opzichten. Een aanzien van zeer enkele missien is niet bevonden niet nageleefd te worden. De omstandigheden echter, die daartoe aanleiding gaven, schijnt van dien aard te wezen, dat de waardigheid van Nederland niet gezegd kan worden er onder te lijden, ten ware men die noodzakelijkheid eener uitzondering omtrent Turkije niet wilde erkennen. Zoo er omtrent eene enkele missie reden tot bedenking mogt bestaan, is men bedacht daarin te voorzien.

Zeer te regt wordt opgemerkt, dat de uitgebreide en toenemende handelsbetrekkingen, welke tusschen Nederland en de Vereenigde Staten bestaan, vorderen dat in die Republiek een bepaald voorstander onzer belangen niet ontbreke. Het langdurige verlot, dat uit hoofde van gezondheidsredenen, aan den Nederlandschen zaakgelastigde heeft moeten worden gegeven, is daarom te betreuren. Noode zoude men er toe overgaan, een zoo kundig vertegenwoordiger daar niet verder te zien; intusschen zou men eindelijk tot zijne vervanging moeten besluiten, zoo de vooruitzichten niet spoedig verbeterden.

Nederland heeft steeds van paais te Pena bezeten. Huizeer dat gebouw, in 1831 door de vlammen vernield, niet wederom opgetrokken is, zoo is nogtans de grond, waarop het stond, steeds het eigendom van Nederland gebleven, en zijn de overrechten van anderen, zoowel van Spanje als van anderen, tot geheel of gedeeltelijk niet van dien aard, van de hand gewezen, en de regten ongeschonden, welke Nederland, van vorige tijden af, boven andere landen in Turkije verkregen heeft. Echter is het niet noodig geweest, dat het gebouw door een ander te doen vervangen, en de gronden, die nu in dien grond, al is het ook het paais, waarmede het vroeger prijkte, verdwenen, van die regten blijft getuigen. De voorstellen tot opbouw, door den tegenwoordigen gezant herhaalde malen gedaan, zijn dan ook steeds van de hand gewezen, waarvoor te meer grond aanwezig was, daar in zijn tractement, even als in dat van andere gezanten, de bekostiging eener woning begrepen is, zodat ook hij in de gelegenheid is gesteld, zich van eene voegzame woning te kunnen voorzien, hetgeen hem dan ook door de Regering is te kennen gegeven.

De Regering geleest niet dat het doelmatig zou zijn, op dit oogenblik de missie te Rome in te trekken. De vereeniging der missien van Rome en Turyn levert tegenwoordig zwaarheden op, waarvoor de Regering liefscht is op de eene of andere wijze het gewigt te doen verminderen of opheffen.

De buitengewone zendingen zijn daarin onderscheiden van de gewone gezantschappen, dat zij benoemd worden met een bijzonder doel, hetzij om, uit hoofde van onze vriendschapsbetrekkingen met vreemde mogendheden, bij buitengewone gelegenheden op eene meer dan gewone wijze van mededeeling te doen blijken, hetzij tot het voeren van onderhandelingen over of het regelen van aangelegenheden van meer bijzonderen aard, zoo als in de laatste tijden die betreffende handel en scheepvaart, spoorweg- en postwezen en telegraphische verbindingen geweest zijn. Het schijnt geen behoefte te behoeven, dat het benoemde voor dit artikel, hetwelk afhankelijk is van verschillende niet te voorziene omstandigheden, jaarlijks aanmerkelijk kan verschillen.

De Regering heeft in de laatst verloopene jaren getoond, dat zij, wanneer de gelegenheid zich aanbiedt tot herplaatsing van ambtenaren op non-activiteit, daarvan ook gebruik maakt. Zij vermeent evenwel te moeten doen opmerken, dat de moeilijkheid tot weder-plaatsing van diplomatieke ambtenaren van hooger rang te grooter wordt naar mate zij een meer gevorderden leeftijd bereikt hebben.

De aanmerkingen, voorkomende in het voorloopig Verslag der Tweede Kamer omtrent het VI hoofdstuk der Staatsbegroting (*Hervormde Eeredienst, enz.*) zijn door de Regering, o. a. op de volgende wijze beantwoord:

Hoe ruim de toepassing van het beginsel der afscheiding van Kerk en Staat ook moge gewenscht worden, nimmer toch kan daarbij uit het oog worden verloren, dat het VI hoofdstuk der Grondwet geene algeheele afscheiding voorschrijft, maar integendeel regten en verplichtingen heeft vastgesteld, welke eene duurzame betrekking tusschen het staatsgezag en de kerkgenootschappen medebrengen. Ongezocht ontstaan er talloze gelegenheden, waarin die betrekking moet werken, en alzoo Kerk en Staat wederkeerig met elkander in aanraking komen over aangelegenheden, wel van meerder of minder gewigt, maar waarbij toch altijd beider belangen betrokken zijn. Zonder dat het staatsgezag op het innerlijk terrein der kerkgenootschappen treedt, of het uitsluitend aan de Kerk toekomend *ius in sacra* met haar deelt, zijn er echter, blijkens de dagelijksche ondervinding, vele omstandigheden en belangen, welke een waakzaam toezigt vereischen, of van staatswege eene dadelijke medewerking, in beider voordeel, noodzakelijk maken, of eene gemeenschappelijke regeling vorderen, ten einde niet alleen de openbare orde en rust te verzekeren, maar ook verkeerdelijkheden en gevolgen te voorkomen, welke op het staatsgezag, zoowel als op het gebied der Kerk, streepjes kunnen veroorzaken. De wijze, waarop die betrekking wordt onderhouden, is voor de maatschappij hoogst belangrijk, en de gevolgen zijn onberekenbaar, wanneer daarbij die goede verstandhouding ontbreekt, welke voor Kerk en Staat even heilzaam werkt. De teederheid der belangen, welke de voorwerpen dezer grondwettige betrekking uitmaken, eischt niet alleen eene onpartijdige en omzigtige behandeling, maar ook eene eigenaardige werkkring, ten einde de waarborgen niet verzwakken, die het onderling vertrouwen doen geboren worden, zonder hetwelk geene goede verstandhouding bestendig wordt. Om dat doel te bereiken, is van staatswege steeds behoefte gevoeld aan twee afzonderlijke directies voor de zaken der verschillende eerediensten. De vereeniging van beide werd bedenkelijk geacht in het belang van de rust in den Staat en der zoo wenschelijke vreedzaamheid tusschen de belijders der onderscheidene godsdienstige gezindheden, wier nauwer en mistrouwen misschien door zoodanige vereeniging zouden worden opgewekt. In de laatste jaren is het bestuur van ieder der beide Departementen voor de Zaken der Eerediensten voorloopig opgedragen aan het hoofd van een ander departement van algemeen bestuur, onder voorbehoud om nader te beslissen, of de twee genoemde departementen als afzonderlijke administratiën geheel zouden kunnen worden opgeheven. Tegen de opheffing zijn van verschillende kanten zwaarigheden ontsoet, en eene ruim driejarige ondervinding heeft de deelmatigheid van het voorloopig bestuur niet bevestigd. Meer-maten toch zijn daaruit ongelukkigheden geboren, zoowel in betrekking tot de tijdelijke opdracht van dat bestuur, als met opzigt tot den tusschenloop en de tijdige afdoening van teedere en gewichtige zaken, welke gronpige behandeling eene meer onverschelde toewijding vordert, dan een waarnemend Minister, wiens eigen departement zijne geheele inspanning eischt, daaraan kan besteden, vooral dewijl de vertrouwelijke hekendheid, zoo met den aard en de inrigting der verschillende kerkgenootschappen, als met het daaraan verbonden invloed hebbende personeel, waaraan zooveel gelegen ligt, moeilijk anders dan door gezette studie en eigen ondervinding kan worden verkregen. In den laatsten tijd is de behoefte aan de instandhouding der bedoelde departementen bij de Regering zoo weinig twijfelachtig geworden, dat zij, van de noodzakelijkheid daarvan overtuigd, het vroeger voorbestonden vraagpunt bevestigend heeft beslist, en de Koning, bij koninklijk besluit van 78 der Grondwet, tot de benoeming van een afzonderlijk departement dezer aangelegenheden is overgegaan. Het is niet onwettig, dat de Regering, lettende op den aard der werken en het veelomvattende der kerkgenootschappen, en voor oogen houdende het VIde hoofdstuk der Grondwet, geheel en afzonderlijk handelende van de godsdienst, de kerkgenootschappen geenszins met bloot particuliere genootschappen gelijk acht.

De zoogenaamde reserves zijn eigenlijk niets meer dan bepalingen van den zin, waarin de op het verzoek der Algemeene Synode van de Nederlandsche Hervormde Kerk door den Koning, wegens de afscheiding van het door die Synode in 1825 ingestelde kerkgenootschap, de kerkgenootschappen opgezet, om die bepalingen strekken tevens tot de zelfstandigheid der Kerk of den afwijking van hare bevoegdheid te beperken. Men zou in zwaaling vervallen wanneer, men in de reserves eene hedonling van de Regering wilde zien om heerschappij over de Kerk te voeren. Die bedoeling bestaat niet, en de reserves hebben dan ook eigenlijk alleen deze strekking, dat uit de goedkeuring van het reglement niet kan worden afgeleid, dat hetgeen daarin omtrent regten van anderen is verordend, ook van staatswege zoude zijn goedgekeurd.

In zoverre het collatiereg de voorwaarde is geweest, waarop in vroeger eeuwen vele gemeenten de stichting van kerken, pastorieën en fondsen voor de openbare eeredienst hebben ontvangen, is dat regt gegrond in het eigendomsregt. De regelen omtrent de uittoefening van dat regt, gelijk zij tegenwoordig kracht hebben en gevolgd worden, zijn in zoo milden geest, dat men in de Kerk, zich daarover niet beavaand kan gevoelen.

De vraag van enkele leden naar de verhouding der Kerk tot het hooger onderwijs, in verband tot de benoeming der hoogleraren in de theologie, betreft een punt, waarover men de discussie meer doelmatig zou achten bij de behan-

deling der voor te dragen wet op het onderwijs.

In het belang der leeraars bij gemeenten die zich bij afscheiding vormen, is het voorzeker wenschelijk landstractementen te ontvangen, doch wat men den een verstaat, kan den ander, in gelijke omstandigheden, bezaarlijk worden geweigerd, en het is vopraf niet te ramen tot welke hoogte het geldelijk bezwaar van nieuwe leeraars-tractementen ten behoeve van afgescheidene gemeenten klimmen kan, daar men hierbij niet alleen te letten heeft op het getal der zoodanige gemeenten, die reeds bestaan en zijn te gelaten, maar ook op de mogelijke vergroting van dat getal in de toekomst, waartoe het uitzigt op het erlangen van landstractementen voor de leeraars welligt bevoorlijk zou zijn. Volgens de laatste tienjarige volkstelling bedroeg het getal der Christelijke Afgescheidene op den 1sten Januari 1850 42,691. Er waren toen 171 erkende Christelijke Afgescheidene gemeenten. Het getal Hervormden beliep op hetzelfde tijdstip 1,677,541, ter wier behoeve voor leeraars-tractementen op de Staatsbegroting voor 1850 was uitgetrokken f 1,063,797,621. Bijaldien in dezelfde evenredigheid leeraars-tractementen ten behoeve der Christelijke Afgescheidene gemeenten werden verleend, zou daarvoor gevorderd worden f 27,026, welke som, voor al de gemeenten door elkander genomen, zou bedragen f 158 per gemeente, dus te weinig om in onvermogende gemeenten, hoedanige er vele worden gevonden, den leeraar een toereikend bestaan te verzekeren. Behalve de Christelijke Afgescheidene welke tot erkende gemeenten behooren, zijn er nog andere welke de toelating niet verwecht en dus ook niet verkregen hebben, misgraders zoodanige die zich van de afgescheidene hebben afgescheiden. Ook onder de Israëlieten vormen zich afgescheidene gemeenten. Een bijkomend bezwaar is nog gelegen in de omstandigheid, dat er onder de van ouds bestaande gemeenten, vooral Doopsgezinde, vele gevonden worden, die weinig of in het geheel geen landstractement voor hare leeraars genieten. Over het algemeen wordt de betaling der landstractementen aan de Hervormde leeraars beschouwd als het gevolg der in vroeger tijd plaats gehad hebbende naasting van kerkelijke goederen. Als echter zonder equivalent en bloot uit gunst landstractement werd verleend voor leeraars bij nieuwe gemeenten, welke zich bij afscheiding vormen, zou het mogelijk zijn, om aan de van ouds bestaande gemeenten, waar daaraan behoefte bestaat; hetzelfde te weigeren. Het geldelijk bezwaar is dus niet gering te achten, en vereischt wel een zeer rijp beraad.

Gravenhage, 7 November.

Z. M. heeft ingetrokken het besluit van 1 April jl., voor zooveel betreft de benoeming van A. A. Mooijart tot burgemeester van Colijnsplaat, Kats en Kortgene.

Z. M. heeft het kantoor der registratie en domeinen, thans te Colijnsplaat gevestigd, naar Kortgene, hoofplaats van het 3de kanton, 1ste arrond. der prov. Zeeland, overgebracht.

Z. M. heeft goedgevonden: 1°. H. de. andonnans-officier den 1sten luitenant F. F. Steenberghe, van het regiment veld-artillerie, een eervol ontslag uit eerstgemelde betrekking te verleenen; en 2°. in zijne plaats tot ordonnans-officier bij Hoogstdezelve te benoemen den 1sten luitenant Jhr. C. H. F. Du Monceau, van het 3de regiment infanterie.

Z. M. heeft erkend: de heeren W. E. G. C. A. Rehm, als consul van Oostenrijk te Rotterdam; J. T. Zuydam, als vice-consul van Oostenrijk, aan het Nieuwe Diep; P. Mar, als vice-consul van Oostenrijk, te Hellevoetsluis; en J. P. Smith, als vice-consul van Oostenrijk, te Vlissingen.

Z. M. heeft benoemd de heer M. W. L. van Alphen, eerste klerk bij het Departement der Zaken der Herv. Eeredienst enz., tot eerste klerk bij dat Departement.

Z. M. heeft, aan den met verlof hier te lande aanwezigen heer van gezondheid der 2de kl. C. Loeffler, van de militaire geneeskundige dienst bij het leger in O.-I., op verzoek, verleend een eervol ontslag uit Zr. Ms. militaire dienst en zulkas met toekening van pensioen.

De Minister van Financien, geleend hebbende eene missie van een der heeren arrondissements-directeuren der directe belastingen enz., ten aanzien der meepelijkheid, waarin de meepers, die eene woning aan den vasten wal, of een hof of plaats voor hnt vaartug hebben, en die, nog afwezend van patent, in den loop van het dienstjaar, van het hof of plaats binnenkomen; zoodanig behoort de meepers, die ingevolge de bepalingen van de wet van 22 April 1852 (Staatsblad n°. 61), verpligt werden, in de gemeente dier woning of vaste ligplaats hunne aangifte te gaan doen.

Heeft bij resolutie van 26 October jl. n°. 63, goedgevonden te bepalen: dat de patentplichtigen in het gestelde geval kunnen volstaan, met bij den ontvanger van de plaats der aankomst aangifte tot bekoming van patent te doen, zullende die ontvanger het aangifte dadelijk overhandigen aan het bestuur der gemeente, alwaar de schipper zijne vaste woon- of ligplaats heeft, en het regt geregeld en ten kohiere behoort te worden gebragt; terwijl de ontvanger bij wien de aangifte gedaan wordt, daarvoor het vereischte reçu zal afgeven, en dat, wanneer de patentplichtigen verklaren, geen woning aan den vasten wal of ingerichte ligplaats voor hun vaartug te hebben, hunne aangiffen ter plaats van binnenkomst behooren te worden aangefloten.

Tusschen de Nederlandsche en groothertogelijke Saksische Regering is gesloten eene overeenkomst tot wederzijdsche uitwisseling van officieren, van welke overeenkomst de onderaankomst en uitwisseling der wederzijdsche officieren, van beiderzijde respectievelijk den 1den September en 1sten October jl. te Darmstadt hebben plaats gehad.

H. M. de Koningin heeft gisteren morgen de godsdienstoefening in de Grooten Kerk bijgewoond, onder het gehoor van den weizerw. heer Ds. Huydecoper, die tot tekst gekozen had Luc. XII. vs. 48b.

Men verneemt dat H. M. de Koningin-Moeder en Z. K. H. prins Frederik der Nederlanden ingeteekend hebben op het werk: "Wandelingen in de tuinen van het koninklijk zoologisch genootschap: *Natura artis Magistra*, uitgegeven door den boekhandelaar Allart en van der Made te Amsterdam."

Met genoegen verneemt men, dat H. M. de Koningin-Moeder tegen de helft van deze maand van Soestdijk in deze residentie wordt terug verwacht.

De commissie tot oprichting van het standbeeld van wijlen Z. M. Koning Willem II. heeft eene circulaire aan de sub-commissiën in ons land gezonden, houdende mededeeling, dat de dag der onthulling van het standbeeld nog niet door Z. M. den Koning is bepaald; doch dat zij in allen gevalle vóór den 12den dezer opgave verzoekt te ontvangen hoe vele leden elke sub-commissie zal omvatten, en eende het aantal plaatsen, voor hen in gereedheid te brengen, daarnaar te regelen.

(W. v. a. Standen)

De commissie van moederlijke weldadigheid, te 's Hage, heeft van H. M. de Koningin-Moeder, de gewone jaarlijksche bijdrage van f 200 ontvangen.

Wij vernemen met genoegen, dat aan den verdienstelijken heer W. de Gelder, inspecteur der registratie, door Z. M. den Koning der Belgen de groote gouden medaille van verdienste is toegekend, vergezeld van eenen zeer vlijenden brief, voor ZEd's antwoord op de prijsvraag van de Broederschap der Notarissen, hier te lande vroeger door die vereeniging bekroond.

Naar men verneemt, zal Z. K. H. de Prins van Oranje, met den aanvang van het volgende jaar, zijne studien voortzetten aan den Hoogeschool te Leyden; als wanneer in verband daarmede, het 1e bat. grenadiers, waarbij Hoogstd. als 1e luitenant is ingedeeld, thans te Delft, naar Leyden zal verplaatsen, om aldaar garnizoen te houden, en de plaats van het 8e reg. te Leyden, genield batalion te Delft zal vervangen.

Men verneemt met genoegen, dat van wege de te Haarlem gevestigde Hollandsche maatschappij van wetenschappen, de aanzienlijke som van f 2,000. — is ter beschikking gesteld van de commissie, ter oprichting van een standbeeld van Laurens Janszoon Coster, als eene bijdrage tot het vervaardigen van het voetstuk, waarop dat beeld behoorlijk zal kunnen worden geplaatst.

Na zeer langdurige beraadslagingen heeft de gemeenteraad van Amsterdam de begroting voor de dienst van 1854 vastgesteld. Ten gevolge van onderscheidene inkrimpingen zijn de uitgaven geraamd op f 3,257.799.18, de inkomsten op f 3,356.227.94 en is begrepen, het batig slot van f 98.428.76 te bestemmen voor den post van onvoorziene uitgaven.

Ten bewijze hoezeer het Indische Gouvernement het onderwijs in Indie wenscht uit te breiden en te bevorderen, dient dat er onlangs weder eene aanvraag is gedaan aan het Ministerie van Koloniën van zes onderwijzers, die vernemen, zijn er reeds ongeveer drie honderd, die zich nu en dan hebben aangediend, en die nu wel in staat zal zijn, eene zeer goede bezetting te vormen. In het jaar 1816 tot 1848 werd er door de Nederlandsche regering een aanvraag van twee personen gedaan, die door de sollicitanten was wel altijd voldoende; maar stond nu in evenredigheid met dat van dezen tijd.

Ook voor het 12tal kweekelingen, tusschen de 16 en 18 jaren onlangs voor het onderwijs in O. I. aangevraagd, heeft een zeer voldoende getal sollicitanten bij het Min. van Binnel. Zaken aanzoek gedaan.

Op de werf van de gebrs. D. en L. Alters, is te HARLINGEN, op 4 Nov. de kiel gelegd van een schouwerschip van 90 lasten, voor rekening van de heeren Visser en Zonen.

De heeren Bischoffsheim, te BRUSSEL en Mattheij, te ANTWERPEN, is definitief concessie verleend voor den aanleg van een spoorweg van hier naar Brussel.

Nadat het veld op maandag avond naar BIRDAART afgezonden detachement infanterie, twee dagen later te Leeuwarden was teruggekeerd, uit hoofde er geene verdere ongeregelheden in dat dorp hadden plaats gehad, is eergisteren op maandag een detachement infanterie, sterk 1 serg. 2 korporals en 12 manschappen derwaarts vertrokken; dewijl men voor de herhaling der ongeregelheden tegen zondag avond beducht was.

De prov. Staten van Zeeland hebben in hunne vergadering van 3 Nov. tot lid der Ged. Staten benoemd, de heer mr. G. A. Fokker, met 25 van de 31 stemmen.

Uit het verslag van de Nederlandsche Vereeniging tot bevordering van het Christendom onder de Chinezzen, blijkt, dat het batig slot van het fonds f 9,472.97 bedraagt en dat de volgende vergadering, onder het presidium van prof. H. E. Vinke, in Mei 1854 te Utrecht zal worden gehouden.

Aan de Utrechtsche hoogeschool promoveerde op 4 Nov. tot Doctor in de regten, de heer M. Plooi, van Maastricht, met theses.

Door den gemeenteraad van Culemborg is de heer mr. H. J. van Setten van der Meer uit zijne betrekking van secretaris dier gemeente ontslagen.

Men verneemt, dat zich te Utrecht in den laatsten tijd sporen van cholera hebben vertoond, hoewel men het er voor mag houden, dat zich aldaar nog geene eigenlijke epidemie heeft geopenbaard. Sedert den 1sten dezer maand zijn er, naar men verneemt, slechts vier cholera-gevallen voorgekomen. (U. C.)

In het cholera-hospitaal te Amsterdam zijn op 5 Nov. ingekomen geene lijders, hersteld 4, overleden 1, blijven in behandeling 17. Totaal sedert 17 Sept. in het hospitaal opgenomen 174, hersteld 75, overleden 82.

Buiten het hospitaal zijn bij de centrale cholera-commissie op 4 Nov. aangegeven 6 lijders en 1 overleden.

En op 6 Nov. ingekomen 4 lijders, hersteld 1, blijven in behandeling 19.

Buiten het hospitaal zijn op 5 Nov. bij de centrale cholera-commissie aangegeven geene lijders en 2 overleden.

In de zitting van de Staten der provincie Groningen is op 3 Nov. o. a. ingekomen eene voordragt van Ged. Staten betrekkelijk eene regeling van het onderhoud en de verbetering der scheepvaartkanalen in deze provincie, en waarbij de Staten worden uitgenoodigd zich te verklaren, omtrent de beginselen, welke zij zouden meenen, dat daarbij behooren ten gronde gelegd te worden.

Onze correspondent te LINDEN schrijft ons:

Alhier is eene afdeling gevestigd van het *Metalen Kruis*. Zonder een staatkundig of godsdienstig karakter aan te nemen, bepaalt zich het doel tot eene vriendschappelijke bijeenkomst op gezette tijden van allen, die tegen eene jaarlijksche contributie van f 2.50 en met het kruis bevestigd, zich wenschen een loopig bestuur, bestaande uit de H. H. Dr. C. Leeuwers, B. W. Wittevaalk, Mr. H. O. Huyzer, J. Henkes en H. Manger Mientz had zich belast met het ontwerp der Statuten, waarmede een veertigtal leden zich, in eene op den 5 November jl. gehouden vergadering heeft vereenigd. Onder de artikelen treft men de bepaling aan, dat een Stamboek zal worden aangelegd en bijgehouden van de leden der Afdeling.

[*] Onze correspondent te 's BOSCH meldt ons van den 5den het volgende:

Het gerucht, sedert eenigen tijd in onze stad verspreid, dat de Heer mr. N. F. Sassen voor zijne betrekkingen binnen deze Gemeente zoude bedanken is tot ons leedwezen thans bevestigd geworden. Deze heer heeft namelijk reeds schriftelijk zijn ontslag als Lid van den Gemeenteraad en van het Collegie van Regenten over de Godshuizen en de algemeene Armen ingediend. Elk ingezetene is door deze tijding getroffen geworden wegens het vele goeds, tijdens genoemde Heer Sassen die Gemeente heeft bekleed, alhier tot stand gekomen. Hij was, meer dan voldoende van zijne nuttige werkzaamheid getuigen. Zag men niet de begrooting over 1849 met een deficit van meer dan f 11,000.00 's jaars aangeboden, en eene nieuwe belasting van f 15,000 's jaars voordragen, terwijl, dank zij zijne voorstellen sedert zijne optreding het te kort gedekt en de nieuwe belasting opgeheven werd, zoodat de begrooting van 1853 met een batig slot van f 63,000.00 prijkte, onverminderd de aflossingen van schuld en de vele verbeteringen in stads zaken die er hebben plaats gehad? Men verliest zich in gissingen over de redenen, die den waardigen man tot dien stap bewogen hebben.

Onder de Gemeente Mill hebben twee jagers in het veld oneenigheden gekregen, omdat de een op het terrein van den ander was jagende, met het gevolg dat de een het volle schot in de beenen werd toegebracht. De dader is bereids gevankelijk alhier overgebracht.

Onze Correspondent te HULST meldt ons het navolgende: De gewone wekelijkse vlammarkt te Hontnisse zal met Zaterdag den 12 dezer maand weder beginnen. Op die markt wordt uit de omliggende gemeenten gedurende de wintermaanden zeer veel vlas aangebragt.

§ § Men schrijft ons uit MAASTRICHT:

De najaars vergadering der Provinciale Staten is op Woensdag den 2den Nov. jl. geopend kunnen worden vermits er den vorigen dag geen genoegzaam aantal leden was opgekomen, om te kunnen beraadslagen besluiten. De werkzaamheden zullen zich hoofdzake bepalen bij het onderzoeken en vaststellen van reglement op de beken en waterleidingen en het overweging nemen van een voorstel van Gedeputeerde Staten, om de Provincie in vier Buurtwegen-districten verdeelen en voor elk district een Inspecteur aan te stellen met eene jaarwedde van drie honderd gulden. Men verwacht dat de vergadering reeds op aanstaanden Zaterdag zal kunnen worden gesloten. De Staten zullen op Maandag daaraanvolgende een diner aanbieden aan Z. Excell. de Heere Commissaris des Konings in dit gewest.

Op 30 Oct. is te Heerjansdam verlost van drie wachgeschapen kinderen (2 zoons en eene dochter, waarvan een doodgeboren) de vrouw van A. Dam, geadsisterd zijnde door den chir. en vroedmeester G. A. Nolen, aldaar.

Advertentien.

Bij JOH. NOMAN EN ZOON te Zalt-Bommel is een heden van de pers gekomen; en alom te bekomen

TOGTEN

VAN EEN ENGELSCHMAN DOOR

DEN INDISCHEN ARCHIEP

VOOR NEDERLANDSCHE LEZERS BEWERKT DOOR

Dr. W. R. van Hoëvel.

In 2 deelen compleet met vele Platen, gr. 8o. Prijs f 7,20.

(170)

Laatste Berigten.

Z. M. heeft goedgevonden de benoemingen van den burgemeester van Berkel c. a., A. W. C. Domis, en den burgemeester van Giessendam, J. van Aken, secretarissen dier gemeenten, met zijne goedkeuring te bevestigen.

Z. M. heeft goedgevonden in de eerste afdeling van het zesde schooldistrict van Overijssel bij continuatie schoolopziener te benoemen den heer mr. J. Cornelisse.

Z. M. heeft goedgevonden tot schoolopziener in het eerste schooldistrict van Friesland, ter vervanging van wijlen den heer mr. J. D. van der Plaats, te benoemen den heer mr. J. H. Beucker Andreæ, tot dusver schoolopziener in het zevende district dier provincie uit welke betrekking hij tevens eervol is ontslagen.

Z. M. heeft benoemd tot griffier van den kantong regt te Druiten, jhr. mr. P. van Hórse, thans plaatsvervanger van den kantongregter aldaar.

Prijzenlijst der Effecten.

AMSTERDAM, 7 November 1853.		Rusland.	
Ned. W. Schuld.	2 1/2 61 7/8 1 1/2	Pct.	
Dito Certificat.	3 74 1/2 1 1/2 7 1/2	Hopel 1798/1816	5 104 1/2 7/8
Dito Dito ..	4 93 1/2 1 1/2 1 1/2	Dito 1828/1829	5 100 1/2 7/8
O. I. Leening.	4 100 1/2 1 1/2 1 1/2	Dito 1831/1832	5 94 1/2 7/8
Amort. Syndic.	3 1/2 92 1/2	Dito Dito ..	4 1/2 90 1/2 3/4
Hand. Maats.	4 1/2 125	Dito Dito ..	4 1/2 89 1/2 3/4
Belgie.		Dito <i>Stiegelt</i>	4 1/2 88 1/2 3/4
Certificaten.	2 1/2	Dito dito 5e Ser.	4
D° Rothschild.	2 1/2	Inscr. Assig.	6 70 1/2
Frankrijk.		Certific. dito.	6 70 1/2
Obligatiën	3	Polen.	
Spanje.		Obligatiën ..	4
Nieuwe ..	1 21 1/2 1 1/2	Oostenrijk.	
Dito Baitenl.	3 44 1/2 45	Metalliek ..	5 76 1/2 7/8
D° Binnel. vta.	3 40 1/2 1 1/2 1 1/2	Dito bet. Amst.	5 90 1/2 7/8
Bew. Sp. Com.	5 1/2 3/4	Dito letter B.	5 90 1/2 7/8
Amort. Schuld.	4 1/2 125	Dito 1847	2 1/2 80 1/2
Portugal.		Dito 1851/1852	2 1/2 80 1/2
Londen nieuwe.	5 37 1/2 1/2 1/2	Braz., bij Roths. p. s. 500 5 pct. 95 1/2, Mexico, te Lon. 3 pct. 24 1/2; dito Ont. 2 1/2; Griens, te London, p. s. 21 pct. 19 1/2; dito Ont. 19 1/2; dito Ont. 19 1/2; Venet. 3 1/2 pct. 32 1/2.	
Dito uitgest.	4	Onze stadsbank verkoopt heden in eene algemeene stemming met veel handel in de hoofdcourten 200 van als vreemde effecten; alleenlijk Amerik. fondsen waren geheel meer aangeboden.	

Bij JOH. NOMAN EN ZOON, te 's Gravenhage.